

משרד האוצר

המדיניות הכלכלית לשנת 2006

מצרפי התקציב, שינויים מבניים
והרכב התקציב

אוגוסט 200

אב תשס"ה

5. תיקון חוק הנכים (תגמולים ושיקום), (נוסח משולב) התשי"ט-1959 (להלן "חוק הנכים") וחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), (נוסח משולב) התשי"ט-1950, להלן "חוק משפחות חיילים" כך שבכל מקום בחוקים אלה בהן מופיעות המילים "עקב שירותו" או "עקב השירות" יוחלפו במילים "עקב שרות בפעילות בעלת אופי צבאי/ביטחוני". התיקון יחול גם על שוטרים, סוהרים ואנשי כוחות הביטחון בהתאמה.
6. לתקן את חוק משפחות חיילים כך שאלמנה החיה עם ידוע בציבור תהשב כאלמנה שנישאה לאחר.
7. להנחות את שר הביטחון לתקן את הוראת אגף השיקום 85.01 על פי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה ובאופן שתתאים להוראות חוק הנכים.

5. אגף השיקום במשרד הביטחון מטפל כיום בלמעלה מ- 21,000 משפחות חללים ובמעל 51,000 נכים, וכן באלפי תביעות להכרה כחללים או כנכים. ע"פ החוק הקיים חייל/איש כוחות הביטחון (משטרה, שירות בתי-הסוהר, שירות הביטחון הכללי, מוסד, צד"ל וכיו"ב) יוכר כנכה עם קיומם של שני תנאים מצטברים: האירוע המזכה בהכרה ארע "בתקופת שירותו" ו- "עקב שירותו". בית המשפט העליון נדרש פעמים רבות לפירושו של הביטוי "עקב שירותו", ולמרות כן לא הצליח לגבש קריטריונים קבועים ואחידים. בהקשר זה נביא מדברי נשיא בית המשפט העליון לשעבר השופט בדימוס מאיר שמגר בפס"ד ע"א 459/89, קצין התגמולים נגד צבי הריטן:

"... להיטיב עם נכים אשר פגיעתם אינה נובעת מהשרות, יפגע בסופו של דבר באלה שפגיעתם אכן נובעת מנשיאת הסיכון למען המדינה... לפיכך, קיים הכרח להזור לכוונתו המקורית של המהוקק ולהכיר כחללי ונכי מערכת הביטחון אך ורק באנשי מערכות הביטחון אשר נפגעו עקב פעילות צבאית/ביטחונית במהותה (בהתאם למשמעות שם החוק "חיילים שנספו במערכה"). מאידך בכל יתר המקרים שאינם עומדים בקריטריונים כאמור יתקיים דין אחד לחיילים ולאזרחים על פי תוקי המדינה האחרים.

6. במצב הנוכחי זכאיות אלמנות צה"ל לגמלה כל עוד לא נישאו בשנית, כשל חוקי זה גורם לכך כי אלמנה החיה עם ידוע בציבור או נישאת נישואין אזרחיים ואינה מדרווחת על כך לאגף השיקום-משפחות, ממשיכה לקבל את הגמלה עבור הנספה למרות שכוונת החוק הינה תגמול עבור אובדן מפרנס שקיים במצב המתואר. בנוסף לאמור לעיל אם נפטר אותו ידוע בציבור שעמו היה האלמנה, היא תהיה זכאית להכרה כיורשתו החוקית על כל המשתמע מכך. המצב מקבל משנה תוקף אם אותו ידוע בציבור נספה בעת שירות צבאי ובעקבותיו ע"פ הגדרת חוק משפחות חיילים. באגף השיקום-משפחות מוכרות כיום כ-3,900 אלמנות, ע"פ אומדני משרד הביטחון וארגון האלמנות והיתומים, קרוב למהצית מהן חיות עם ידוע בציבור, מוצע כי הזכאות לתגמול לא תתאפשר לאותן אלמנות שאינן זקוקות לו.

7. הוראת אגף השיקום 85.01 שנחתמה ביום 01/01/2005 אינה תואמת את האמור בחוק הנכים, זאת למרות הביקורת על הוראות אגף השיקום בדו"ח מבקר במדינה 51' משנת 2001, והוראות היועץ המשפטי לממשלה בנושא זה. מוצע לתקן את ההוראה כך שתתאים לחוק ולהוראות אלה.

הוראה 85.01 – תג"מ.

בניגוד לאמור בהצעת התקציב, הדברים האמורים לא נאמרו בדו"ח מבקר המדינה משנת 2000, להלן הציטוט מתוך הדו"ח:

תשלומים לזכאים לפני משורת הדין

זכויות נכים ומשפחות שכולות מפורטות בחוקים ובתקנות כלהלן:

א. חוק הנכים, תגמולים ושיקום, התשי"ט-1959.

ב. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה, התשי"ט-1950.

ג. חוקים אחרים המחייבים את אגף השיקום (חוק שירות המדינה, חוק המשטרה וכו').

ד. תקנות על פי חוק הנכים.

ה. תקנות על פי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה.

ו. צווים.

גם לנכים שהגישו תביעה להכרת זכויות, ותביעתם נדחתה על ידי קצין התגמולים, או לנכים שהוכרו על פי חוק על ידי קצין התגמולים והם נזקקים לזכויות נוספות מעבר לאלה שמקנה להם הדין, ניתן לתת במקרים חריגים זכויות "לפנים משורת הדין".

מנהל יחידה באגף ממליץ על הענקת זכויות לפנים משורת הדין בפני "הוועדה להענקת זכויות לפנים משורת הדין המוקדמות" (להלן - הוועדה המייעצת). הוועדה מורכבת מנציגים בכירים של האגף. תפקידי הוועדה מפורטים בהוראות משרד הביטחון (להלן - ההוראות), "ועדת חריגים בנושאי שיקום תדון ותחליט בחריגים פרטניים המאוזכרים והמוסדרים על ידי הוראות מינהליות, עד לסכומי חריגה קבועים". אם הבקשה אינה בתחום סמכותה הכספית של הוועדה המייעצת, היא מועברת בצירוף המלצה אם לקבלה או לדחותה, ל"וועדה להענקת זכויות לפנים משורת הדין" (להלן - ועדת למ"ד). בהוראות נקבע, כי ועדת למ"ד תדון ותמליץ בפני שר הביטחון בנושאים פרטניים וחריגים, שאינם מוזכרים לא בדין ולא בהוראות מינהליות, וכן בנושאים פרטניים חריגים המאוזכרים על ידי הוראות מינהליות במשרד, בסכומים שהם מעבר לסמכות החריגה המוקנית לוועדת החריגים בנושאי שיקום. הרכב ועדת למ"ד הם: יו"ר-המשנה למנכ"ל ועוזר שר הביטחון, נציג היועץ המשפטי, ראש אכ"ס וראש אגף התקציבים.

בהתאם לנתוני משרד הביטחון, ב-1995 דנה הוועדה המייעצת ב-213 בקשות, וב-1996 - ב-196 בקשות. העלות הכספית שנבעה מהחלטות הוועדה הייתה כ-1.7 מיליון ש"ח בשנת 1995,

וכ-3 מיליון ש"ח בשנת 1996. בשנת 1995 דנה ועדת למ"ד ב-179 בקשות, וב-1996 - ב-91 בקשות, העלות הכספית שנבעה מהחלטות ועדת למ"ד באותן שנים הייתה 6 מיליון ש"ח ו-4.5 מיליון ש"ח, בהתאמה.

משרד מבקר המדינה בדק את החלטות ועדת למ"ד בשנים 1997-2000, בביקורת עלו הממצאים הבאים:

1. דבר קיומה של הוועדה לא פורסם ולא הובא לידיעת הנכים.
2. אף שנקבע בהוראות, כי בקשות לוועדת למ"ד תידונה קודם לכן בוועדה המייעצת, נמצאו בקשות של נכים המטופלים על ידי אגף השיקום, שהגיעו ישירות לוועדת למ"ד.
3. הוועדות המאשרות החלטות חריגות אינן מקבלות מאגף השיקום הערכה של העלות הכספית הרב-שנתית של אישור הבקשות החריגות, כדי שיוכלו לשקול את אופן חלוקת הסכום הכולל.
4. משרד מבקר המדינה העלה, כי ועדת למ"ד אישרה הטבות שונות לזכאים, אף שהטבות אלה היו כלולות ממילא בהחלטות שר הביטחון, ולא היה צורך באישור ועדת למ"ד כדי להעניקן לזכאים. העובדה שהטבות אלו לא ניתנו לכל מי שזכאי להן בהתאם להחלטות שר הביטחון, אלא רק לאלו שפנו לוועדת למ"ד, גרמה לכך שזכאים שלא ידעו על זכאותם להטבות, או שלא ידעו על קיומה של ועדת למ"ד ולא פנו אליה, לא קיבלו את ההטבות להן היו זכאים.

בהתייחסותו לממצאים בפרק זה הודיע משרד הביטחון למשרד מבקר המדינה במאי 2000 כדלקמן:

- א. יתוקנו הוראות אגף השיקום בנוגע לאופן הגשת הבקשות לוועדת למ"ד.
- ב. תיעשה עבודת מטה לריכוז החלטות שר הביטחון כפי שהתגבשו במשך השנים.
- ג. תתבצע עבודת מטה לריכוז הכללים או קווי היסוד שגיבשה הוועדה.

